

Ks. Henryk Misztal. „*Causae historicae*” w postępowaniu beatyfikacyjnym i kanonizacyjnym. Lublin 1981 ss. 196.

Literatura kanonistyczna w ogóle, a polska w szczególności, nie obfituje w dzieła z zakresu prawa beatyfikacyjnego i kanonizacyjnego. Dziedzina ta pozostaje wciąż odległa, gdy tymczasem konieczność prowadzenia procesów zmierzających do zaliczenia danego sługi Bożego w poczet błogosławionych czy błogosławionego w poczet świętych skłania do sumiennych studiów. Toteż z dużym uznaniem i satysfakcją należy odnotować starannie wydaną przez Redakcję Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego rozprawę habilitacyjną ks. Henryka Misztala, pracownika naukowo-dydaktycznego Wydziału Prawa Kanonicznego wymienionej uczelni. Tą mało popularną dziedziną Autor zajmuje się już od szeregu lat, czemu dał wyraz w wielu rozprawach i artykułach.

Recenzowana praca jest poświęcona procedurze tzw. spraw historycznych (*causae historicae*) — beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych — w Kościele zachodnim od początku jego istnienia aż do czasów najnowszych. Chodzi tu o sprawy stanowiące szczególny rodzaj postępowania beatyfikacyjnego czy kanonizacyjnego, gdzie z uwagi na znaczną odległość czasową dzielącą proces od lat

życia sługi Bożego podstawowym środkiem dowodowym pozostaje dokument. Niemożliwy jest bowiem udział w takim procesie naocznych świadków. Sprawy beatyfikacyjne i kanonizacyjne w rzędzie tak rozumianych spraw historycznych zawierają w sobie, podobnie jak inne sprawy, zarówno aspekt prawny, jak teologiczny i historyczny. Z natury jednak rzeczy ogromną rolę odgrywa tutaj element historyczny, bowiem sposób dowodzenia w tych sprawach opiera się niemal wyłącznie na źródłach historycznych. Element prawny, podobnie jak w innych sprawach, ustala procedurę. Na tych dwóch właśnie elementach — historycznym i prawnym — koncentruje swoją uwagę ks. Misztal, mając na względzie zarówno rozwój zagadnienia w historii procedury kościelnej, jak i obowiązujące prawo oraz praktykę Kurii Rzymskiej.

Wymagające gruntownych studiów zagadnienie spraw historycznych, połączonych ze specjalną procedurą rzadko stosowaną, staje się bardzo aktualne dziś, gdy ilość spraw historycznych wzrasta, a Kościół przeżywa okres kodyfikacji swego prawa. Wybór zatem tematu pracy przez jej Autora można uznać za

szczęśliwy. Tym bardziej, iż w dotychczasowym piśmiennictwie odczuwało się dotkliwy brak tego rodzaju monografii.

Realizując nakreślone sobie zadanie — przy użyciu metody analityczno—syntetycznej — Autor oparł się na godnej uwagi bazie źródeł. Wykorzystał więc nie tylko drukowane źródła ogólne i akta poszczególnych spraw, pochodzące od najwyższego prawodawcy kościelnego oraz Urzędu Historyczno—Hagiograficznego, lecz także cenne i mało dostępne akta rękopiśmienne w Archiwum Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych. Celem poznania i określenia norm postępowania ks. Misztal objął kwerendą m.in. 10 manuskryptów oraz 214 jednostek akt w sprawach Sekcji Historycznej i Urzędu Historyczno—Hagiograficznego. Szeroko również nawiązał do literatury kanonistycznej, którą bardzo starannie i umiejętnie wykorzystał.

Książka składa się z czterech rozdziałów. Ich konstrukcja jest bardzo spójna i nie może budzić zastrzeżeń. Rozdział I (s. 15—59) poświęcony jest sprawie rozwoju pojęcia i procedury beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych spraw historycznych. Ów rozwój obejmuje długi okres od początku istnienia Kościoła aż do czasów obecnych. Do zastosowanej tu przez Autora periodyzacji trudno zgłaszać jakiegokolwiek zastrzeżenia, pontyfikaty bowiem Urbana VIII i Piusa XI stanowią w pełni uzasadnioną cezurę, podobnie jak stanowi ją moment reformy podjętej przez Pawła VI. Wyczerpująco została ukazana znaczna ewolucja procedury spraw historycznych, zwanych uprzednio także sprawami dawnymi. Na podkreślenie zasługuje skorygowanie przez ks. Misztala panującej dotąd opinii, że Benedykt XIV był pierwszym kanonistą, który podał definicję spraw historycznych, określając ich naturę.

Rozdział II (s. 61—76) zawiera wywody na temat urzędów i osób prowadzących postępowanie w sprawach his-

torycznych. Mówi się więc kolejno o roli postulatora, diecezjalnego promotora wiary, ordynariusza miejsca, Diecezjalnej Komisji Historycznej oraz Urzędu Historyczno—Hagiograficznego Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych. Zagadnienia prawne, wspólne dla procedury w sprawach historycznych i zwyczajnych, Autor traktuje krótko; więcej natomiast miejsca poświęca zagadnieniom właściwym dla tej pierwszej kategorii spraw. Słusznie akcentuje niezbędność kompletności kwerendy. W § 4, poświęconym działalności i roli Diecezjalnej Komisji Historycznej, podaje szereg szczegółowych informacji praktycznych.

Zasadniczym rozdziałem pracy jest rozdział III (s. 77—133), poświęcony dowodowi w sprawach historycznych. Dowodzenie przecież i jego rodzaj stanowią najbardziej charakterystyczną cechę w sprawach historycznych. Nic też dziwnego, że rozdział ten jest zarazem najobszerniejszy. Pojęcie dowodu i pewności moralnej w sprawach beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych pochodzi z ogólnego procesu kanonicznego. We wspomnianych jednak sprawach wymaga się pewności moralnej absolutnej, co ks. Misztal uzasadnia (podnosi to walor opracowania) licznymi przykładami zaczerpniętymi z dotychczasowej jurysprudenencji. Dużo uwagi poświęca się przedmiotowi dowodzenia w omawianym rodzaju procesu. Stanowią go: życie, cuda, opinia świętości, cnoty, męczeństwo oraz kult kandydata na ołtarze. Ustosunkowanie się Autora do nauki Benedykta XIV i KPK na tle aktualnej praktyki Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych pozwala na zrozumienie ewolucji norm prawnych w tym zakresie. Interesujące są wywody na temat dokumentu, zeznań świadków i opinii biegłych. Ze zrozumiałych względów najszerzej potraktowano dokument, omawiając jego pojęcie, rodzaje i wartość dowodową. Właśnie rozważania Autora w przedmiocie dokumentu stanowią jeden z najwartościowszych fragmentów dzie-

ła. Szerokie odniesienie się do juryspruden-
dencji zarówno Kongregacji Spraw
Kanonizacyjnych, jak i Roty Rzymskiej
ubogaciło wątek, w którym ks. Misztal
zmierza do skorygowania dyspozycji ka-
nonów 2033 i 2035 KPK.

W rozdziale IV (s. 135—154) referu-
je się samo postępowanie w sprawach
historycznych, przy czym Autor ograni-
czył się do podania tylko schematu po-
stępowania z uwagi na tymczasowy cha-
rakter norm prawnych. Najpierw uka-
zuje się procedurę mającą zastosowanie
na szczeblu diecezjalnym, następnie zaś
postępowanie w kongregacji. Cenne są
uwagi Autora dotyczące procedury die-
cezjalnej, z jednoczesnym rozróżnieniem
postępowania w sprawach, gdzie wcho-
dzi w grę istnienie kultu, jak i jego
brak. Te szczegółowe wskazania mogą
być bardzo pomocne postulacjom zable-

gającym o rozpoczęcie procesu historycz-
nego *via non cultus*.

Pracę ubogacają dwa dodatki źród-
łowe (s. 182—183). W zakończeniu czy-
telnik znajdzie syntetyczne zrekapitulo-
wanie rozważań oraz wnioski Autora.

Tak więc ks. Misztal wyczerpująco
przedstawił zagadnienia prawne odno-
szące się do prowadzenia spraw histo-
rycznych. Monografię tę należy ocenić
zdecydowanie wysoko. Autor oddał du-
żą przysługę nie tylko nauce prawa ka-
nonicznego, ale również — z naciskiem
wypada to powiedzieć — coraz szersze-
mu kręgowi praktyków, stojących wo-
bec wielu problemów w działalności
związanej z prowadzeniem procesów his-
torycznych.

Ks. Wojciech Góralski